

GUIA PRÀCTICA: MOBILITZACIÓ D'AJUNTAMENTS I ALTRES ACTORS LOCALS EN EL DISSENY I IMPLEMENTACIÓ DE PROGRAMES DE PATROCINI

Desembre de 2024

Aquesta guia pràctica ha estat elaborada per l'Associació Fons Català de Cooperació al Desenvolupament (Fons Català) i la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi (CCAR) com a part del projecte *COMplementary pathways nETwork* (COMET), finançat per la convocatòria 2020 del Fons d'Asil, Migració i Integració (FAMI) de la Unió Europea, en virtut de l'acord de subvenció 101038560.

Les autores d'aquesta guia són Dilara Ekmen, Codirectora de la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi, i Aleksandra Semeriak, Project Manager del Fons Català. El contingut d'aquesta publicació només representa les opinions de les seves autores i és responsabilitat exclusiva de les mateixes. La Comissió Europea no assumeix cap responsabilitat per l'ús que es pogués fer de la informació que conté.

Les autores agraeixen als socis del projecte COMET, ajuntaments socis del Fons Català i altres parts interessades per compartir les seves experiències i idees en entrevistes, que han servit de base per a aquesta publicació.

Tots els documents del projecte COMET es poden trobar al seu lloc web: www.cometnetwork.eu

La impressió del present informe ha estat realitzada gràcies al suport financer de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), el mes de desembre de 2024.

ÍNDEX

- 1. Introducció**
 - a. Context
 - b. Objectius de la guia
 - c. Metodologia i estructura

- 2. Vies legals i segures**
 - a. Introducció
 - b. Definicions de les Vies Segures
 - b.1. Reassentament
 - b.2. Vies Complementàries

- 3. Identificació d'actors clau**
 - a. Governamentals
 - b. ONG
 - c. Societat civil
 - d. Sector privat
 - e. Persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat

- 4. Gestió eficient dels recursos**
 - a. Mobilització i captació de fons
 - b. Sostenibilitat
 - c. Seguiment i avaluació

- 5. Guia integral per a la implementació d'una via de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional des dels governs municipals**
 - a. Requisits normatius
 - b. Passos pel disseny i desenvolupament de programes
 - c. Incorporació de la interseccionalitat i la perspectiva de gènere
 - d. Formació i capaciació
 - e. Creació i participació en xarxes de col·laboració intersectorial

- 6. Conclusions**

- 7. Referències**

1. Introducció

a. Context

Aquesta guia pràctica sobre la mobilització d'ajuntaments i altres actors locals en el disseny i implementació de programes de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional s'elabora en el marc del projecte *COMplementary pathways nETwork* (COMET).

El COMET és un projecte pilot europeu, subvencionat pel Fons d'Asil, Migració i Integració (AMIF) de la Unió Europea, que inclou 14 actors de 7 països europeus. Coordinat per la Federació d'Esglésies Evangèliques d'Itàlia (*Federazione delle Chiese Evangeliche in Italia*, FCEI), el projecte té per objectiu crear una xarxa transnacional per augmentar en 130 les places d'acollida a Europa per a persones amb necessitat de protecció internacional que transiten per la ruta del Mediterrani Central a través de la coordinació de vies segures. El projecte també promou l'intercanvi de bones pràctiques entre els diferents actors per desenvolupar i optimitzar eines i procediments comuns i maximitzar les oportunitats per a les persones refugiades i les comunitats d'acollida, millorant les capacitats de resposta de les autoritats municipals i els altres actors locals involucrats.

La participació del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament (Fons Català) com entitat sòcia del projecte COMET està vinculada a la Campanya Món Local Refugi, posada en marxa el setembre de 2015 amb el suport de més de 300 ajuntaments, ens supramunicipals i campanyes ciutadanes, amb l'objectiu d'acompanyar la resposta a la crisi d'acollida en clau local. El Fons Català, a través de la seva participació al projecte COMET, vol contribuir a la promoció de la defensa dels drets humans de les persones desplaçades forçosament amb la promoció de vies segures des del municipalisme. En el marc de la cooperació al desenvolupament, el refugi ha d'estar basat en els principis d'igualtat i protecció, i també en la corresponsabilitat i solidaritat, no només amb la població afectada, sinó també amb els països de primera acollida.

El projecte COMET permet al Fons Català treballar per crear capacitats i oportunitats d'implementació de programes de patrocini multi-sectorial a Catalunya, posant èmfasi en la perspectiva de gènere i de drets humans. Pel Fons Català és clau apostar per un model d'acollida descentralitzat, ja que els municipis estan a l'avantguarda en la prestació de serveis públics locals essencials, i per tant, considera que han de tenir un paper actiu en el disseny de programes, en la identificació de les persones que seran acollides al municipi, i en la mobilització i diversificació de patrocinadors per a la correcta execució dels projectes. La localització és un principi essencial per a l'acció humanitària i la solidaritat i treballar l'acollida de persones amb necessitat de protecció internacional des del municipalisme ajuda a reforçar les capacitats de les comunitats d'acollida i les persones desplaçades forçosament.

En el context actual del desplaçament forçat de persones, les respostes han de ser col·laboratives, multidimensionals, sostenibles, equitatives, inclusives, antiracistes i feministes. Perquè les solucions siguin efectives, han de partir d'adreçar les causes reals que provoquen el desplaçament i, per això, han d'involucrar a les comunitats de persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat i apatrídia, així com a aquells actors que estan en primera línia de resposta, com les autoritats locals, la societat civil i les organitzacions humanitàries i socials.

a. Objectius de la guia

Aquesta guia, elaborada pel Fons Català en col·laboració amb la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi (CCAR), respon a la necessitat detectada durant l'execució del projecte COMET de sistematitzar les experiències adquirides i proporcionar un recurs pràctic per a governs municipals i altres actors locals interessats en la participació en vies de patrocini per a l'acollida de persones desplaçades forçosament. Aquest esforç s'emmarca en un objectiu general de fomentar solucions innovadores i efectives que vinculin els governs locals, la societat civil, les comunitats d'acollida i les pròpies persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat en la promoció de vies legals i segures de protecció internacional.

Els aprenentatges a través de lliçons apreses detectades al llarg del període d'implementació del projecte COMET i la identificació d'oportunitats per millorar la incidència social i política en matèria d'accés a vies legals i segures defineixen la majoria dels objectius específics del present document. Aquestes expectatives inclouen:

- Analitzar el rol de diferents actors locals en la mobilització de recursos per a la implementació de programes de patrocini;
- Proporcionar una guia integral pràctica per a l'aprenentatge, desenvolupament i implementació de programes de patrocini recolzats i codirigits per governs locals;
- Proporcionar informació sobre processos i eines pràctiques per maximitzar l'eficiència del temps i els recursos dedicats a les iniciatives de patrocini;
- Promoure la implementació de bones pràctiques de programes de patrocini i altres programes de vies complementàries per part dels responsables polítics locals;
- Oferir oportunitats per a la millora de les xarxes locals existents i creació de noves entre autoritats municipals, organitzacions no governamentals (ONG), societat civil, sector privat i comunitats de persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat;
- Crear capacitat i servir com a recurs bàsic per a les administracions locals per formar altres socis i altres governs locals en l'intercanvi de cooperació tècnica municipal;
- Promoure l'aprenentatge entre iguals, l'intercanvi de coneixements i la col·laboració entre els governs locals de tot el país i Europa, les comunitats d'acollida, les persones usuàries de programes, el sector privat i altres parts interessades;
- Extraure lliçons i aprenentatges que permetin millorar les actuacions en matèria de suport a persones en el context de desplaçaments forçats.

b. Metodologia i estructura

Aquesta guia ha estat elaborada a través de la metodologia qualitativa amb l'objectiu de garantir la inclusió de diverses perspectives i la utilitat pràctica dels seus continguts. La informació que es comparteix s'extreu de l'anàlisi de documents i informes relacionats amb programes que promouen vies d'accés a la protecció internacional de manera segura, així com de les experiències directes de les entitats que formen part del consorci del projecte COMET. S'han portat a terme entrevistes i consultes amb parts interessades rellevants, incloent aquelles especialitzades en temes migratoris i refugi. A través de la codificació de la informació obtinguda s'han identificat aquelles àrees que poden compartir-se com a models d'èxit, així com els reptes comuns, a través dels quals s'han pogut elaborar els punts que es consideren com a indicacions pràctiques bàsiques per a la participació efectiva de governs municipals i altres actors locals en programes de patrocini. Aquestes instruccions bàsiques pretenen servir com a punt de partida

per a municipis i altres actors per contribuir a les solucions sostenibles a les necessitats de les persones desplaçades forçosament, ajustant la planificació al propi context local.

L'enfocament municipalista aplicat en el desenvolupament d'aquesta guia vol posar en valor el rol que poden jugar les autoritats locals en fomentar la col·laboració multisectorial i l'apoderament de totes les parts implicades per replicar models d'èxit de vies legals i segures. Compartir els coneixements i les eines identificades en el marc del projecte COMET a través d'aquesta guia pot servir per enfortir les capacitats i millorar la qualitat dels programes d'acollida local a través de vies segures per a la protecció internacional.

2. Vies Segures

a. Context

En els darrers anys, Europa ha estat destí per a milers de persones desplaçades forçosament que cercaven refugi. Malauradament gran part d'elles s'han vist evocades a emprendre rutes migratòries cada cop més perilloses, davant el blindatge i la securització de les fronteres europees. Al 2023, la Unió Europea (UE) va viure un augment del nombre de sol·licituds d'asil en el seu conjunt. En aquest sentit, hi van arribar un total d'1.129.800 persones, la xifra més alta registrada des de l'any 2015, després que esclatés el conflicte de Síria, el que suposa un increment del 17% respecte a l'any anterior. Els principals estats de la UE receptors de les sol·licituds d'asil van ser Alemanya (329.050), França 166.880, Espanya (163.220), Itàlia (135.820) i Grècia (64.220).

Del total de sol·licituds, 340.225 van ser presentades per dones que són les que viuen d'una manera més visible les violències en el trànsit migratori. Cal destacar també els 41.525 nens i nenes sense referents familiars al seu costat que van sol·licitar protecció internacional. Aquest darrer any també es van registrar un total de 292.985 persones migrades i refugiades que van arribar a la UE a través de vies irregulars d'accés. El 91% per via marítima (267.000) a través de les tres rutes mediterrànies i la ruta atlàntica (Canàries) a Europa.

Davant d'aquesta realitat, les anomenades Vies Segures (VS) han emergit cada vegada amb més força com una alternativa essencial per garantir que les persones puguin accedir a la protecció internacional amb garanties de seguretat a través del desplegament de la dimensió exterior del dret d'asil. No obstant, malgrat ser àmpliament promogudes per organismes internacionals com l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) o la mateixa UE, aquestes s'enfronten a diversos reptes en la seva implementació efectiva i expansió, particularment dins de la UE, on la mobilitat internacional de persones del sud global cada vegada es troba més restringida en un context fortament marcat per l'auge dels discursos de l'extrema dreta i del viratge de les polítiques de gestió de les migracions cada vegada més enfocades a la dissuasió de les arribades i la criminalització de les migracions i el refugi. Doncs al 2023, al mateix any on es batien records d'arribades, tan sols 12.567 persones eren reassentades en tot el conjunt de la UE.

b. Definicions de les Vies Segures per a la protecció de les persones refugiades

Abans de desenvolupar aquest apartat, es considera oportú apuntar un aspecte respecte a la terminologia emprada en aquest informe. El llenguatge no només descriu la realitat, sinó que té el poder de configurar-la i transformar-la. Quan s'utilitzen paraules, no es limita a narrar els fets, també s'està actuant i prenent posicionament. És per això que el terme "vies legals i segures",

utilitzat per diversos investigadors, organitzacions internacional i institucions de la UE, pren una dimensió especialment rellevant. Aquest concepte, que no té una definició universalment establerta com apunten diversos autors¹, es refereix als mecanismes que permeten a les persones refugiades i també a les sol·licitants de protecció internacional arribar a un territori sense posar en risc la seva vida. No obstant això, l'ús de la paraula "legal" implica que hi ha rutes que no ho són, cosa que pot generar una dicotomia moralment qüestionable.

En aquesta guia, l'aproximació es fa des de la premissa de que totes les rutes són vàlides, i que el focus no ha de raure en el camí triat i en la situació administrativa que se'n deriva, sinó en l'absència d'alternatives institucionals segures que permetin la mobilitat humana per aquelles persones que provenen de determinades latituds i busquen seguretat i refugi a Europa. Amb aquesta perspectiva i reconeixent el poder transformador del llenguatge, s'ha decidit utilitzar el terme "vies segures" (VS) en lloc de "vies legals i segures". Amb aquesta elecció no només es busca reflectir la postura de les autores en termes d'ètica, sinó que també es busca evitar la criminalització implícita d'aquelles persones que, davant l'absència d'alternatives institucionals, es veuen forçades a emprendre altres camins per garantir la seva supervivència. Perquè, com diu el llenguatge performatiu, les paraules no només descriuen el món, el configuren. I des d'aquesta guia es vol contribuir a fomentar un discurs que posi la dignitat i la seguretat de les persones migrades i desplaçades forçosament al centre.

Les vies segures, segons l'ACNUR, són procediments legals que ofereixen una solució duradora per a persones refugiades i altres persones desplaçades amb necessitats de protecció internacional, evitant així que s'hagin de veure forçades a emprendre rutes perilloses. En aquest sentit, el mateix organisme defineix les vies segures com a mecanismes que poden incloure programes de reassentament, que és l'instrument més consolidat i els destinataris del qual són persones que ja tenen la condició de persona refugiada i es troben en una situació de vulnerabilitat, o aquelles catalogades com a vies complementàries (*complementary pathways*), com poden ser l'admissió humanitària, els visats humanitaris o el patrocini comunitari, que proporcionen accés a la protecció internacional. Aquestes vies ofereixen una seguretat jurídica i física, dos elements indispensables que malauradament no es troben en el trajecte migratori de moltes de les persones migrades i refugiades cap a la UE, en les que sovint han de fer front múltiples situacions de violència, tortura, explotació o fins hi tot la mort. La seva finalitat és donar una resposta efectiva i humanitària a les persones desplaçades, assegurant-los la seva inclusió en un nou país amb drets i garanties. El concepte de vies complementàries està en procés de definició i expansió. En aquest informe no es desenvoluparan de manera extensa però segons l'Organització Internacional de Migracions (OIM) i també l'ACNUR, entrarien a formar-ne part, les vies que tenen per objectiu habilitar corredors per a la mobilitat laboral o també la reunificació familiar².

La UE, per la seva part, ha anat integrant les vies segures dins del seu marc normatiu. En el marc del nou Pacte Europeu de Migració i Asil (PEMA), la UE ha aprovat el Reglament (UE) 2024/1350 del Parlament Europeu i del Consell de 14 de maig de 2024, per el qual s'estableix el Marc de Reassentament i Admissió Humanitària de la Unió Europea modificant l'anterior (UE) 2021/1147. Aquest Reglament representa un pas endavant en la regulació de l'entrada segura de persones nacionals de tercers països o apàtrides amb finalitats de protecció internacional o

¹ Boza, D. (2024). Informe de bones pràctiques en matèria de reassentament i corredors humanitaris. Coordinació: CCAR i CER-M. CCAR, Octubre 2024.

² Per a més informació sobre vies complementàries consulteu l'apartat corresponent a la pàgina web de l'ACNUR: www.acnur.org

admissió humanitària. No obstant, no imposa obligacions vinculants als Estats membres per acollir un determinat nombre de persones. Així doncs, aquests mantenen la potestat de decidir de manera voluntària la seva participació, incloent-hi el tipus d'admissions, les regions prioritàries o el nombre de persones que contribuiran a reasentar.

Aquesta fet, una vegada més, reforça caràcter no obligatori del sistema i per consegüent, l'afebleix, tot i tenir per objectiu regular i incentivar polítiques d'entrada segura al territori de la UE, augmentant el nombre de places ofertes per als reassentaments i reforçant la contribució de la UE a les iniciatives internacionals de protecció humanitària. La implementació efectiva de vies segures a la UE oscil·la entre la voluntat d'assolir una coordinació i harmonització comunitàries i el respecte a la sobirania nacional dels Estats membres, una tensió que condiciona l'avenç en matèria de reassentament i admissió humanitària.

Dins del marc de les vies segures, existeixen diverses tipologies que varien en funció del tipus de protecció que ofereixen i les necessitats específiques que aborden. A continuació es descriuen les principals categories de vies segures, segons ACNUR i la UE.

b.1. Reassentament

El reassentament és potser la via més coneguda dins de les vies segures. Consisteix en el trasllat d'una persona refugiada des d'un país de primer asil, on ha estat registrada com a refugiada, a un tercer país que ofereix protecció permanent³. L'ACNUR coordina aquest procés, identificant els casos més vulnerables que no poden rebre protecció adequada en el país de primer asil. El reassentament permet que les persones refugiades obtinguin un estatus legal en el nou país, amb accés als drets bàsics com l'habitatge, l'educació, la sanitat i el treball.

El reassentament és essencial per oferir una solució duradora a les persones que no poden tornar al seu país d'origen ni establir-se de manera segura en el país de primer asil. Així i tot, aquesta via ha estat històricament limitada en nombre, i tot i els esforços de la UE i l'ACNUR, la demanda de reassentament supera àmpliament les places disponibles. Segons l'ACNUR, només una petita fracció de les persones refugiades a nivell mundial aconsegueixen ser reassentades en un tercer país.

b.2. Vies Complementàries

Les vies complementàries són mecanismes addicionals al reassentament que permeten l'accés segur a la protecció internacional per a persones refugiades. Aquests mecanismes inclouen visats humanitaris, patrocini comunitari, corredors humanitaris, programes laborals i educatius, i altres vies que faciliten la mobilitat internacional segura. Aquest concepte s'ha desenvolupat en resposta a la necessitat d'ampliar les oportunitats per a les persones refugiades en situació de vulnerabilitat en un context global on el reassentament no és suficient per donar resposta a les necessitats reals.⁴

El desenvolupament de les vies complementàries està estretament lligat a diversos marcs normatius internacionals que han estat adoptats al llarg dels darrers anys per respondre a les

³ Per a més informació sobre la via de reassentament consulteu l'apartat corresponent a la pàgina web de l'ACNUR: www.acnur.org

⁴ Per més informació, vegeu el document d'ACNUR: *Vías complementarias para la admisión de refugiados en terceros países. Consideraciones clave*. Abril 2019.

creixents necessitats de protecció internacional i de mobilitat humana. Aquests marcs inclouen instruments com la Declaració de Nova York per als Refugiats i Migrants (2016), el Pacte Mundial sobre els Refugiats (2018), el Pacte Mundial per a una Migració Segura, Ordenada i Regular (2018), l'Estratègia Triennal de l'ACNUR sobre Reassentament i Vies Complementàries (2019) i en l'àmbit europeu, el Nou Pacte Europeu de Migració i Asil, concretament el nou Reglament sobre Reassentament i Admissió Humanitària (2024). Malgrat que aquests instruments han establert les bases per a l'expansió de les vies segures com a mitjà per garantir protecció a persones desplaçades forçosament i una mobilitat en condicions de seguretat, la seva implementació segueix sent força limitada.

El mateix projecte COMET és un exemple d'intent d'implementació de vies complementàries, en el qual el consorci transnacional d'actors d'Alemanya, Espanya, França, Itàlia i Països Baixos han promogut iniciatives laborals, educatives, corredors humanitaris i el patrocini comunitari per a l'acollida i inclusió de persones amb necessitat de protecció internacional. En el marc d'aquest projecte, cada país ha dissenyat i desenvolupat programes específics que han permès l'arribada de les persones usuàries. No obstant, en alguns també s'han presentat reptes importants que han obstaculitzat la materialització en els termes plantejats inicialment, com és el cas de Catalunya.

Tot i que no hi ha una definició unificada de les vies complementàries, ja que estan en un moment d'evolució i redefinició, hi ha un ampli consens sobre els conceptes que apunta l'ACNUR i a través dels quals es poden catalogar sota els següents programes:

Visats Humanitaris: Els visats humanitaris permeten que les persones refugiades en situacions de vulnerabilitat extrema viatgin de manera segura a un altre país per sol·licitar protecció internacional. Els visats humanitaris han estat utilitzats a Europa per permetre l'entrada a persones que no podrien sol·licitar asil de manera segura des del seu país d'origen o un país de trànsit. Alguns exemples de països amb polítiques de visats humanitaris són França o Argentina.

França, en aquest sentit, ha implementat un sistema de visats humanitaris per facilitar l'entrada de persones refugiades des de països en conflicte, com el Líban o Jordània, on es troben moltes persones desplaçades forçosament de Síria. A través del programa de visats humanitaris, França col·labora amb organitzacions humanitàries per identificar persones en situació de vulnerabilitat, com famílies amb menors a càrrec o persones amb problemes de salut, i facilitar el seu accés al territori francès de manera segura. Un cop arriben, les persones reben suport de diverses ONG, així com accés a l'habitatge, l'educació i l'atenció sanitària, amb la finalitat de promoure una inclusió més ràpida i efectiva. França ha ampliat aquest sistema en els últims anys, incrementant el nombre de visats humanitaris disponibles en resposta a la crisi d'acollida global.

Per altre banda, Argentina ha estat un dels pocs països de l'Amèrica Llatina en implementar visats humanitaris com a part del seu "Programa Síria", que es va iniciar el 2014 en resposta al conflicte armat intern a Síria. Aquest programa permet a les persones refugiades sirianes i les seves famílies accedir a visats humanitaris per viatjar a Argentina i establir-se de manera segura. A més, el programa proporciona suport amb l'ajuda de la societat civil i de comunitats locals per facilitar la seva inclusió. L'èxit d'aquest programa ha portat Argentina a explorar l'ampliació dels

visats humanitaris per a altres nacionalitats afectades per conflictes i crisis humanitàries, posicionant-se com un referent en la regió quant a polítiques humanitàries i d'asil⁵.

Corredors Humanitaris: Una altra de les vies humanitàries és el que anomenem corredors humanitaris, que permeten l'accés al territori a persones o grups que es troben en situacions de vulnerabilitat específica, sense necessitat d'haver estat prèviament reconegudes amb l'estatut de refugiada. Els corredors humanitaris es diferencien per la seva capacitat d'actuar en contextos d'emergència i vulnerabilitat sostinguda, tant en els països d'origen com en els de trànsit. Una de les seves principals característiques és que són dissenyats per acollir grups de persones beneficiàries, no casos individuals aïllats.

Son un mecanisme interessant perquè tal i com apunta *l'European Council on Refugees and Exiles (ECRE)*, són un exemple de flexibilitat legal en la implementació de vies segures. Es basen en dos accepcions: visats humanitaris permesos per l'article 25 del Codi de Visats de la UE, que garanteixen que les persones beneficiàries puguin accedir de manera segura al territori europeu, tot evitant rutes perilloses, i els acords en forma de memoràndums d'entesa entre Govern, ONG i organismes internacionals per gestionar el trasllat i l'acollida. Un exemple d'això és el cas italià, on el govern col·labora amb entitats com la Federació d'Esglésies Evangèliques d'Itàlia (FCEI), coordinadora del projecte COMET, per facilitar l'arribada de persones refugiades des del Líban i altres zones de conflicte.

Vies Educatives i Laborals: Algunes vies complementàries ofereixen l'oportunitat que les persones amb necessitat de protecció internacional accedeixin a països segurs a través de beques educatives o programes d'inserció laboral especialitzats. Aquestes vies permeten que les persones refugiades obtinguin formació acadèmica o accedeixin a llocs de treball, facilitant així la seva inclusió en els països d'acollida. A l'Estat espanyol, l'ONG ACCEM ha liderat un projecte pilot en coordinació amb el govern estatal per a l'acollida de persones nicaragüenques desplaçades forçosament a Costa Rica a través d'una via de mobilitat laboral. En aquest sentit, s'ha obert un corredor amb finalitat d'inserció laboral a la província de Valladolid amb la col·laboració d'una empresa privada que ha patrocinat a les persones. En la mateixa línia i a diverses universitats de l'Estat espanyol entre les quals la Universitat de Barcelona, la Autònoma de Barcelona o la Universitat de Lleida, s'han dissenyat i implementat programes específics per persones refugiades que tenen estudis superiors.

Patrocini Comunitari: En el marc d'aquesta guia es vol posar en valor i dedicar un espai més ampli a analitzar el patrocini comunitari, un model que involucra les comunitats locals en el procés d'acollida i inclusió de persones refugiades. A diferència del reassentament, on el govern assumeix la major part de la responsabilitat, en els models de patrocini comunitari són les comunitats locals, les ONG i altres actors de la societat civil, incloent els governs municipals, qui es fan càrrec conjuntament de la l'acollida i la inclusió de les persones refugiades. Aquest model s'inspira en el model canadenc establert el 1978, a través del qual s'assigna un paper fonamental a les comunitats locals en l'acompanyament i suport a les persones refugiades. Aquest tipus de via segura ha guanyat rellevància en diversos països europeus, incloent el Regne Unit, Alemanya, França i l'Estat espanyol.

En aquest sentit, algunes comunitats autònomes han desenvolupat programes pilot de patrocini comunitari que després de les primeres fases han resultat ser un èxit, tot i la limitació en el

⁵ Boza, D. (2024). Informe de bones pràctiques en matèria de reassentament i corredors humanitaris. Coordinació: CCAR i CER-M. CCAR, Octubre 2024.

número de persones acollides. Un exemple destacat és el *Programa SOMOS de Patrocinio Comunitario* de Navarra, implementat per la Direcció General de Polítiques Migratòries des de 2021. Aquest programa, que es basa en la col·laboració entre el govern de Navarra, el govern central, municipis com Tudela i la societat civil, i proporciona a la ciutadania l'oportunitat de participar directament en l'acollida de persones refugiades provinents de països com el Líban. La fundació Civil San Francisco Javier, amb seu a Tudela, coordina el projecte amb el suport de grups locals de patrocinadors voluntaris que ofereixen ajuda econòmica, suport psicosocial i social per a la inclusió de les famílies refugiades al municipi⁶.

Un altre cas rellevant és el programa Auzolana II al País Basc, una experiència pilot impulsada per la Secretaria General de Drets Humans, Convivència i Cooperació del Govern Basc, que va començar el 2019. Aquest programa ha acollit cinc famílies sirianes procedents de Jordània, allotjant-les en diferents municipis com Bilbao, Arrigorriaga, Portugalete, Andoain i Vitòria. En aquests municipis, grups de persones voluntàries locals treballen amb entitats com Càritas i la Fundación Social Ignacio Ellacuría per facilitar l'acollida i inclusió de les famílies, proporcionant-los allotjament, orientació cultural i lingüística, i suport en la recerca de feina. Auzolana II també es considera una eina pedagògica i sensibilitzadora, ja que involucra activament la ciutadania basca en el procés d'acollida i contribueix a lluitar contra els prejudicis existents vers les persones migrades i desplaçades forçosament⁷.

Al llarg del projecte COMET s'ha identificat que el patrocini comunitari presenta diversos reptes. Un dels principals és garantir que el compromís dels patrocinadors es mantingui a llarg termini, ja que el procés d'inclusió pot ser exigent i requerir recursos financers i humans considerables. Per abordar aquest problema, els programes han implementat mecanismes de seguiment i suport continu per als grups de patrocinadors, proporcionant-los orientació legal, formació en gestió psicoemocional i recursos per facilitar la convivència. També és fonamental coordinar-se amb les institucions públiques per garantir que les persones i famílies usuàries tinguin accés als serveis bàsics, com el padró, la sanitat i l'escolarització dels i les menors, evitant burocràcia excessiva que pugui endarrerir o complicar el seu procés d'inclusió. Un aspecte fonamental, en el desenvolupament del patrocini comunitari, és el fet que les comunitats locals participen activament en el suport emocional, social i material, establint vincles que fomenten el coneixement mutu i el reconeixement intercultural. Això contribueix a reduir prejudicis, combatre estereotips i fomentar la cohesió social a llarg termini.

A Catalunya hi ha altres experiències interessants on s'han implementat projectes amb la finalitat de reubicar temporalment a persones defensores en risc a través de la col·laboració

⁶ Per a més informació sobre el programa SOMOS vegeu *Resolución de 23 de abril de 2024, de la Secretaría General Técnica, por la que se publica el Convenio con el Gobierno de Navarra, el Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados en España, el Ayuntamiento de Tudela y la Fundación Civil San Francisco Javier, para desarrollar en la Comunidad Foral de Navarra un Programa de Patrocinio Comunitario en materia de acogida e integración de personas beneficiarias de protección internacional, BOE núm. 105, de 30 de abril de 2024.*

⁷ Per a més informació sobre el programa Auzolana II vegeu *Resolución de 14 de julio de 2023, de la Secretaría General Técnica, por la que se publica la Adenda de prórroga al Convenio entre la Dirección General de Integración y Atención Humanitaria, la Comunidad Autónoma del País Vasco, el Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados y las entidades sociales Cáritas Diocesana de Bilbao, Cáritas Diocesana de Vitoria, Cáritas Diocesana de San Sebastián y Fundación Social Ignacio Ellacuria, para desarrollar en Euskadi una experiencia piloto de patrocinio comunitario Auzolana II en materia de acogida e integración de personas beneficiarias de protección internacional, BOE núm. 174, de 22 de julio de 2023.*

público-privada. Un exemple és el Programa Català de Persones Defensores de Drets Humans (PCPDDH)⁸, que té per objectiu oferir protecció i atenció integral a defensors i defensores de drets humans (DDH) en risc per raó de les seves activitats de defensa dels drets humans, a través de l'acollida temporal de sis mesos a Catalunya i en l'acompanyament al retorn. Aquesta és una iniciativa impulsada per la Generalitat de Catalunya i liderada per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). L'entitat col·laboradora és la CCAR, encarregada de la gestió programàtica i pressupostària del PCPDDH. Un altre actor destacat que hi col·labora és l'Ajuntament de Sant Cugat, municipi que recolza econòmicament i tècnicament el projecte ja que un dels dispositius d'acollida es troba situat en el municipi. Tanmateix, també tenen un rol actiu les diferents entitats catalanes que presenten les candidatures de les persones DDH un cop són seleccionades.

En aquest sentit, el municipi, a més del recolzament econòmic, participa dels espais de coordinació amb l'ACCD i la CCAR i un cop seleccionades amb les entitats acompanyants que formen part del teixit social i organitzatiu de base de Catalunya. També destaca el seu rol facilitant l'accés a tots els recursos municipals per tal de facilitar l'acollida de la persona defensora durant tota la seva estada, des de l'acompanyament a fer tràmits administratius, fins a una vessant més lúdica i d'enxarxament amb el teixit social i comunitari del municipi.

Altres experiències innovadores en matèria d'acollida de persones amb necessitat de protecció internacional que s'han dut a terme a Catalunya és el projecte Oportunitat500⁹. Aquesta és una iniciativa impulsada per l'Associació de Micropobles de Catalunya en el marc del Programa de suport a la implementació de les Polítiques Actives d'Ocupació (SOC - MICROMUNICIPIS). El seu objectiu principal era fomentar l'acollida i inclusió de persones migrades i refugiades als municipis amb menys de 500 habitants de Catalunya, promovent el seu establiment sostenible i arrelament progressiu. El projecte es basa en dos pilars principals: la inserció laboral de les persones participants mitjançant contractes de treball i formació i la inclusió social en les comunitats locals.

El projecte pilot resulta interessant per la col·laboració de diversos actors i la descentralització de l'acollida. Entre els actors que hi han participat trobem a les entitats impulsores i que han realitzat funcions de coordinació com la mateixa Associació de Micropobles de Catalunya que ha estat ha responsable de l'execució i seguiment del projecte. A nivell de institucions governamentals van participar la Direcció General de Migracions, Refugi i Antiracisme de la Generalitat de Catalunya (DGMRA) amb funcions de recolzament tècnic i enllaç amb serveis territorials, mentre que els ajuntaments dels micropobles facilitaven habitatge i feina. També van contribuir organitzacions no governamentals que van identificar i preparar a les persones refugiades. I en aquest sentit, els protagonistes també van proposar-se com a candidats per emprendre aquest nou repte. Per últim, un altre actor summament rellevant ha estat el Servei Públic d'Ocupació de Catalunya (SOC) del qual provenia el finançament.

Ahora el projecte Oportunitat500 també ha fet front a diversos reptes durant la seva implementació, sobretot relacionats amb la mobilització de les persones participants, la seva inclusió efectiva en les comunitats locals i la sostenibilitat del model. Un dels principals desafiaments ha estat trencar les concepcions preconcebudes sobre la vida al medi rural. Moltes

⁸ Per a més informació sobre el PCPDDH vegeu l'apartat corresponent a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya: www.cooperaciocatalana.gencat.cat

⁹ Per a més informació sobre el projecte vegeu la memòria corresponent: Associació de Micropobles de Catalunya. Sectorial d'Atenció a les Persones. Projecte Oportunitat500. Setembre, 2023.

de les persones migrades i refugiades interessades en el programa tenien una visió estereotipada dels micropobles, sovint associant-los a una manca d'oportunitats laborals o de serveis bàsics. Això ha dificultat captar l'interès de participants potencials, especialment aquells procedents d'entorns urbans. A més, les expectatives laborals i personals d'algunes persones han generat dubtes sobre la sostenibilitat del projecte, especialment pel que fa a la continuïtat laboral i les possibilitats de creixement professional.

Pel que fa a la integració comunitària, un altre repte destacat ha estat la construcció de vincles sòlids entre les persones participants i les comunitats locals. Tot i els esforços per fomentar la cohesió social, en alguns casos s'han detectat resistències inicials entre la població local, motivades per prejudicis o per desconeixement sobre la realitat de les persones refugiades. Això ha requerit una inversió significativa en activitats d'acompanyament i sensibilització per superar aquestes barreres i garantir una convivència harmònica. Al mateix temps, els micropobles presentaven limitacions estructurals, com la manca d'habitatges adequats o de serveis bàsics suficients, fet que ha suposat un desafiament addicional pels ajuntaments i les entitats socials implicades en el projecte.

Un altre àmbit de dificultat ha estat el mercat laboral. En alguns casos, no hi havia una coincidència total entre els perfils professionals de les persones participants i les necessitats laborals específiques dels micropobles, fet que ha limitat les oportunitats d'inserció laboral. A això s'hi suma la necessitat de formació tècnica més especialitzada per a determinats llocs de treball, la qual cosa ha endarrerit en alguns casos el procés d'incorporació. Finalment, un repte estructural ha estat la continuïtat i sostenibilitat del projecte. La forta dependència del finançament públic, principalment del SOC, genera incertesa sobre la viabilitat del programa a llarg termini. Malgrat aquests reptes, el projecte ha demostrat una gran capacitat de interrelació entre diversos actors, d'adaptació i d'implementació estratègies innovadores i promovent narratives positives sobre la vida als micropobles.

3. Identificació d'actors clau

a. Governamentals

Estats: La identificació dels governs estatals s'exemplifica en aquest apartat a través de l'exemple de l'Estat espanyol. En aquest cas, el govern central exerceix un paper fonamental en la definició, gestió i supervisió de les vies segures, especialment pel que fa al reassestament a través del seu *Plan Nacional de Reasentamiento* (PNR). No obstant, en els darrers anys també ha començat a participar en el desenvolupament de projectes pilot de vies complementàries com els corredors amb finalitats de mobilitat laboral, el patrocini comunitari o en les evacuacions. Diversos ministeris i diferents Direccions Generals i Direccions de Serveis tenen un rol important respecte la regulació del Sistema Estatal d'Acollida i Protecció Internacional. En aquest sentit, trobem el Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions (MISSM), i específicament la Subdirecció General de Programes de Protecció Internacional de la Secretaria d'Estat de Migracions (SEM) i la Direcció General de Gestió del Sistema d'Acollida de Protecció Internacional i Temporal (DGGAPIT).

D'altra banda, el Ministeri d'Afers Exteriors, té implicació en termes de gestió i expedició de visats, incloent visats humanitaris o de validesa territorial limitada, en base a l'article 25 del Codi de Visats europeu. També gestiona la documentació necessària i facilita el trasllat segur de les persones refugiades al territori espanyol. El Ministeri d'Interior participa a través de la Direcció

General de Protecció Internacional (DGPI), com a responsable de la instrucció i tramitació dels procediments relacionats amb la protecció internacional, l'apatrídia i la protecció temporal, i la Direcció General de Policia, que realitza tràmits d'identificació inicials. Així mateix, assumeix les funcions de l'Oficina d'Asil i Refugi (OAR) i gestiona la representació institucional en organismes nacionals i internacionals, la coordinació interministerial i l'aplicació de normativa com el Reglament de Dublín (UE 604/2013). La DGPI tramita expedients de protecció internacional, apatrídia i protecció temporal, incloent sol·licituds a fronteres, i exerceix la presidència i secretaria de la Comissió Interministerial d'Asil i Refugi (CIAR).

Els tres Ministeris tenen un rol essencial respecte als plans de reassentament i mantenen acords amb l'ACNUR i l'OIM, així com amb actors d'altres països implicats en els programes de reassentament i vies complementàries. Alhora gestionen els acords bilaterals i multilaterals que permeten implementar aquestes vies.

Governos Autonòmics o Regionals: La identificació del rol de governs autonòmics i regionals s'exemplifica en aquest apartat a partir del cas d'Espanya. Depenent dels rols assignats i les competències de cada institució, alguns programes gestionats per les comunitats autònomes o governs regionals poden desenvolupar-se en el marc de les obligacions de reassentament signades per l'Estat, amb poc marge d'addicionalitat. Això pot implicar tenir un rol més secundari per als governs autonòmics o regionals. A mode d'exemple il·lustratiu, en les iniciatives liderades pel País Basc i Navarra, el procés de selecció de persones refugiades ha estat gestionat principalment pel govern central i l'ACNUR, sense una participació significativa de les Comunitats Autònomes en aquesta fase inicial. Tanmateix, comunitats autònomes com la de Catalunya, a través de la Direcció General de Migracions i Refugi (DGMR) i de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD), poden tenir un rol fonamental en la implementació de vies segures, tot i que de moment, de manera inexorable, amb la col·laboració de l'Estat central. Amb l'actual distribució competencial, poden exercir un rol rellevant des d'un inici a través del desplegament de la cooperació catalana a diversos països d'origen i trànsit de persones migrades i refugiades, aprofitant les relacions que es mantenen amb organismes bilaterals i multilaterals fins a la fase d'acollida i inclusió, assegurant que les persones usuàries rebin l'acompanyament necessari a través dels serveis socials i altres recursos. Un altre actor rellevant en clau catalana que depèn de la DGMR és el Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades (CAPR), que es va crear al 2015 com a òrgan d'assessorament, participació i coordinació entre l'administració pública de Catalunya i les entitats i organitzacions socials que treballen en l'àmbit de l'acollida de les persones amb necessitat de protecció internacional que es troben al territori. Donat el seu mandat hauria de tenir un rol cabdal alhora de vertebrar iniciatives com el patrocini comunitari, ja que aglutina diversos actors¹⁰.

Municipis: Les administracions locals són responsables de proporcionar la majoria dels serveis essencials que faciliten l'acollida i la inclusió de les persones acollides a través dels programes de vies segures, com l'accés al padró, l'educació, la sanitat o l'habitatge. A més, són les encarregades de coordinar els recursos a nivell local, treballant sovint en col·laboració amb ONG i altres entitats per garantir que les necessitats de les persones migrades i refugiades es cobreixin de manera adequada. Són per tant actors claus en la implementació de polítiques d'acollida i d'inclusió social.

¹⁰ Per a més informació sobre les funcions del CAPR vegeu l'Acord GOV/151/2015, de 22 de setembre, pel qual es crea el Comitè per a l'Acollida de les Persones Refugiades.

Els governs municipals participen també organitzant activitats comunitàries que ajuden a trencar barreres culturals i a fomentar la convivència entre les persones desplaçades forçosament i les comunitats locals. Tal i com es pot veure en aquesta guia o l'informe de recomanacions pel disseny i la implementació de vies segures des del municipalisme¹¹, elaborat també en el marc del projecte COMET, les administracions locals tenen capacitat per codesenvolupar programes d'acollida i d'inclusió complementaris als estatals o d'altres específics per a la reubicació temporal de persones defensores dels drets humans, incloent suport lingüístic, assessorament laboral i formatiu, acompanyament social, jurídic i psicosocial. Aquests programes són fonamentals per garantir itineraris d'èxit per a les persones amb necessitat de protecció internacional i d'altres col·lectius vulnerables. En el cas de Catalunya, els municipis catalans han esdevingut actors imprescindibles en l'escenari global, gràcies a la seva capacitat d'incidir directament en les necessitats locals. La participació en xarxes com la de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU), Ciutats Defensores dels Drets Humans, l'Associació Europea per a la Democràcia Local (ALDA), entre d'altres, són exemples clars de com els municipis cooperen, compartint recursos i bones pràctiques per afrontar reptes comuns des de l'àmbit local amb una mirada global.

Entitats Supramunicipals: Les entitats supramunicipals són institucions que en moltes ocasions no surten a l'equació quan es dissenyen o implementen vies segures. En l'exemple de Catalunya es troben sota aquesta categoria els consells comarcals, les diputacions provincials o l'Àrea Metropolitana de Barcelona, així com d'altres arreu del territori. Aquestes institucions poden exercir un paper essencial, particularment en la materialització de corredors humanitaris o en els programes de patrocini públic-privat, coordinant recursos, donant suport als governs municipals i assegurant una aplicació coherent i sostenible d'aquestes polítiques a escala territorial més àmplia. Un dels principals rols de les entitats supramunicipals és la coordinació territorial, actuant com a enllaç entre els municipis i el govern de la Generalitat, per gestionar recursos compartits, com allotjaments o serveis socials, optimitzar esforços i millorar l'eficàcia de les accions.

A més a més, les entitats supramunicipals són responsables de la gestió de serveis que poden tenir un gran impacte en l'acollida de persones migrades i refugiades, com el transport, la formació ocupacional o la planificació d'habitatge, essencials per a la inclusió social i econòmica. També poden assumir la gestió d'infraestructures específiques, com centres d'acollida o equipaments formatius, que donin servei a múltiples municipis d'una mateixa regió. Així mateix, exerceixen un important paper de suport tècnic i administratiu als municipis, incloent l'assessorament en coordinació amb ONG especialitzades i formació del personal municipal implicat en aquestes iniciatives.

Un altre rol destacat de les entitats supramunicipals és la representació i incidència política. Aquestes institucions poden actuar com a interlocutores entre els municipis i la Generalitat o l'Estat espanyol, assegurant que les necessitats dels municipis siguin considerades en les polítiques autonòmiques i estatals. Poden liderar iniciatives i campanyes de sensibilització regionals per fomentar el compromís de la societat civil i promoure la participació en programes de patrocini públic-privat, i organitzar activitats formatives i espais de diàleg per implicar grups locals, empreses i la ciutadania en general.

¹¹ Recomanacions pel disseny i la implementació de vies segures des del municipalisme. Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, 2024.

Finalment, les entitats supramunicipals poden desenvolupar un paper rellevant en el suport financer i logístic, ja que poden cofinançar projectes municipals o regionals, garantir recursos per a l'acollida inicial i la inclusió de les persones usuàries de les vies i canalitzar fons europeus o autonòmics per donar suport a les iniciatives locals. Tot això es pot institucionalitzar a través dels seus plans directors de cooperació internacional i plans anuals, on la mobilitat humana és una de les àrees estratègiques i on tenen línies d'actuació ja establertes en consonància de les vies segures.

b. ONG

Les ONG tenen un paper central en la implementació de vies segures, aportant una combinació de recursos tècnics especialitzats, financers i humans per garantir l'efectivitat i la sostenibilitat dels programes, així com per complementar i ampliar les capacitats dels governs municipals, autonòmics/regionals o centrals, assegurant que les persones usuàries rebin una atenció integral que no només cobreixi les seves necessitats bàsiques sinó que també promogui la seva inclusió efectiva més enllà del període del projecte, des de una perspectiva basada en drets humans.

En aquest sentit, les ONG tenen un rol essencial per assegurar que les persones amb necessitat de protecció internacional no només tinguin accés a serveis bàsics com l'habitatge, la sanitat o l'educació, sinó que també rebin una atenció personalitzada. D'aquesta manera, ofereixen atenció jurídica, social i també psicosocial per afrontar l'impacte emocional del desplaçament forçat, ajudant a gestionar el dol, el trauma i l'estrès que sovint acompanya aquestes experiències. Aquesta atenció posa un fort èmfasi en l'apoderament personal, promovent que les persones amb necessitat de protecció internacional assoleixin l'autonomia en el seu nou entorn.

Paral·lelament, acompanyen en l'accés a oportunitats laborals i formatives, aspectes clau per a la seva inclusió social i econòmica. Mitjançant la col·laboració amb empreses locals, institucions educatives i programes, treballen per oferir itineraris d'inclusió laboral adaptats a les inquietuds i competències individuals. També promouen activitats de formació lingüística i cultural, reconeixent la importància d'aquests elements per facilitar la transició i el sentiment de pertinença a la nova comunitat. L'enxarxament amb la societat civil és una altra àrea fonamental del seu treball. Les ONG fomenten la participació activa de la ciutadania en els processos d'acollida a través, principalment, del voluntariat. Un altre aspecte clau és la seva capacitat per coordinar-se i actuar d'enllaç entre els serveis públics i les iniciatives comunitàries. Per últim, desenvolupen una tasca de sensibilització amb la ciutadania i altres institucions que permet combatre prejudicis estereotips i diferents formes de racisme, contribuint a la construcció d'una societat més inclusiva. Per exemple, Catalunya té una riquesa important d'associacions i organitzacions especialitzades en la defensa del dret d'asil i en l'acompanyament jurídic, social, laboral i psicosocial de persones amb necessitat de protecció internacional.

c. Societat civil

En el model de patrocini comunitari o públic-privat, la societat civil i els grups locals tenen un paper fonamental, ja que són els protagonistes de l'acollida i el suport integral a les persones usuàries. Aquest enfocament fomenta la implicació activa de les comunitats en la responsabilitat

d'oferir oportunitats d'inclusió social i laboral, més enllà de la intervenció governamental o institucional¹².

No obstant, en el marc de l'Estat espanyol, aquesta implicació de la societat civil s'ha donat d'una manera més restringida respecte a altres països com podria ser Canadà. Els grups locals formats per membres de la societat civil s'encarreguen de proporcionar acompanyament integral a les persones usuàries dels programes, que inclou l'acompanyament social i emocional, facilitant la seva adaptació a l'entorn. També realitzen l'acompanyament de les famílies desplaçades forçosament en l'accés a serveis bàsics com la sanitat, l'educació i la formació laboral, així com el suport en la realització de tràmits administratius, acompanyament en la recerca d'habitatge i suport logístic en activitats quotidianes. En la mateixa línia, els grups locals treballen activament per enfortir la cohesió social entre les persones acollides i la comunitat a través de l'enxarxament. Un aspecte important del patrocini comunitari o públic-privat és la responsabilitat compartida de finançar part del suport ofert a les persones refugiades. Els grups locals sovint recullen fons a través de donacions privades o campanyes solidàries, que es destinen a proveir habitatge, cobrir necessitats bàsiques i finançar formacions. Aquests fons complementen els possibles recursos posats a disposició per a les institucions governamentals o les ONG involucrades.

En el cas de Catalunya, es compta amb una bona pràctica d'articulació de la societat civil per acompanyar i donar suport a persones refugiades, sol·licitants de protecció internacional o denegades a través del Programa de Mentoria del Programa Català del Refugi (PM-PCR)¹³, es desplega en el territori català a través de tècniques de mentoria a diferents províncies i comarques del territori. El seu objectiu principal consisteix en generar ponts entre persones que estan o han estat vinculades a la protecció internacional, interessades en ser mentorades, i persones de la comunitat local, interessades en ser mentores, per generar una millor acollida i benestar de les persones mentorades a través de trobades setmanals. A partir de l'inici de mentoria, les persones de la societat civil que esdevinguin mentores tenen la missió d'acompanyar a la persona mentorada en l'aprenentatge de la llengua, el procés d'inserció laboral, ampliació de la seva xarxa social i la vinculació al territori on resideixen, durant un període de temps d'entre vuit a dotze mesos. El rol de la persona mentora consisteix en generar un espai per a l'intercanvi de coneixements i escolta activa de la persona mentorada, compartint els recursos sobre l'entorn conegut. Cal tenir present que el PM-PCR és complementari a l'acompanyament que estan rebent les persones mentorades per part d'ONG i s'espera que les persones mentores acompanyin des d'un espai d'escolta i sosteniment emocional. L'eix central de la mentoria és el treball conjunt entre persones mentores i mentorades per a l'enfortiment de les seves habilitats, eines i benestar. A més a més, les persones mentores es comprometen a rebre el suport de les tècniques de mentoria i mantenir una comunicació fluida, fent-les participants dels dubtes o dificultats que puguin sorgir durant la mentoria. Les tècniques de mentoria acompanyen, supervisen i fan costat a les persones mentores per tal que puguin acompanyar a les persones mentorades des del marc de la mentoria social. Es realitza un acompanyament a diferents nivells, setmanal, mensual i trimestral, per parlar en profunditat sobre el vincle, possibles reptes i dificultats i també per generar espais d'avaluació. El treball en

¹² Per a més informació sobre la participació de persones voluntàries en les vies de patrocini vegeu la fitxa tècnica desenvolupada en el marc del projecte COMET: Roberto Cortinovis. Suport a la participació de persones voluntàries al patrocini i les vies complementàries per a persones refugiades i altres amb necessitat de protecció internacional. Migration Policy Institute Europe, 2024.

¹³ Per a més informació sobre aquest programa de mentoria vegeu l'apartat corresponent a la pàgina web de la Generalitat de Catalunya: www.gencat.cat

xarxa entre el CAPR, les administracions, les entitats encarregades de l'acollida i acompanyament de les persones vinculades a la protecció internacional, les persones mentorades i les persones mentores és essencial i s'ha de potenciar.

d. Sector privat

Partint de l'exemple de Catalunya, aquest territori aglutina un sector privat ampli i consolidat, amb capacitat de contribuir significativament a la implementació de vies segures, sempre complementant els esforços del sector públic i la societat civil. La seva implicació pot adoptar diverses formes, des de la creació d'oportunitats laborals fins al suport financer i la col·laboració en programes d'inclusió, així com en acompanyament en termes socials, comunitaris i laborals. En aquest sentit, per sector privat podem entendre des d'empreses privades a bancs o federacions.

Respecte les empreses, un dels rols més rellevants és la promoció de l'ocupació i la inclusió econòmica. Poden facilitar l'accés al mercat laboral a persones amb necessitat de protecció internacional mitjançant programes de formació professional, contractació directa i beques laborals. Un exemple destacat pot ser el de la col·laboració entre l'ONG Accem, el govern espanyol i una empresa privada a la província de Valladolid per implementar una via de mobilitat laboral. Aquest programa no només va oferir oportunitats d'ocupació sinó que també va proporcionar formació adaptada a les necessitats del mercat local, facilitant una integració laboral efectiva de les persones amb necessitat de protecció internacional.

El sector privat també pot actuar com a patrocinador en programes de reassentament i patrocini comunitari. Les empreses o bancs poden aportar recursos financers per complementar el suport públic, cobrir necessitats específiques o facilitar el trasllat de persones usuàries als països d'acollida.

e. Persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat

Les persones migrades i refugiades han de ser protagonistes dels seus processos d'acollida i inclusió, actuant com a agents clau en la implementació i l'èxit de les vies segures. Lluny de ser simples receptores de protecció, contribueixen activament al desenvolupament de les comunitats d'acollida, exercint els seus drets i participant en la construcció d'una societat més inclusiva i equitativa. Per aquesta raó és indispensable que, des d'una perspectiva de drets humans, les persones refugiades aportin la seva visió i expertesa en el disseny, l'avaluació i la millora dels programes. Les seves experiències i necessitats concretes són la base per adaptar les iniciatives, assegurant que responguin als contextos i reptes reals que afronten. En aquest sentit, la seva implicació en espais de consulta o processos de retroalimentació ha de ser imprescindible i determinant per fer més efectius programes com els de patrocini comunitari públic-privat.

Les persones desplaçades forçosament també són actors actius en la dinamització social i econòmica de les societats d'acollida. En participar en el mercat laboral, formar part de xarxes comunitàries o participar en projectes, contribueixen a construir societats més resilents, aportant coneixements adquirits durant el seu procés vital i a generar una riquesa cultural diversa. Aquestes accions no són només una resposta a les seves necessitats, sinó una expressió de la seva capacitat d'aportar i transformar positivament el seu entorn i d'enfortir els programes. En aquest sentit, un valor afegit és que persones d'origen diversos o amb

background migratori siguin part dels grups que es constitueixen per acompanyar a les persones reassentades. Exemples com el programa Auzolana II demostren que la participació activa de les persones desplaçades forçosament en el disseny i la implementació de programes no només reforça l'eficàcia d'aquestes iniciatives, sinó que també apodera les persones com a titulars de drets i agents de canvi. Així doncs, el seu rol no només s'ha de circumscriure a la inclusió en les societats d'acollida, sinó que transcendeix, per participar durant totes les fases.

4. Gestió eficient dels recursos per a programes de patrocini comunitari codissenjats i codesenvolupats per governs locals

En el procés de disseny i implementació de vies segures per a persones amb necessitat de protecció internacional des del municipalisme es requereix que hi hagi una coordinació efectiva entre l'administració pública local, les institucions governamentals supramunicipals, entitats socials, organitzacions de base comunitària, confessionals i sector privat en relació amb la gestió dels recursos financers. Les experiències de desenvolupament de vies segures en diversos contextos locals europeus demostra que és imprescindible la diversificació de les oportunitats de finançament per tal de garantir la sostenibilitat i rendibilitat dels projectes i disminuir la possible dependència de fons que poden comprometre la continuïtat si es donen canvis en el posicionament de les institucions o persones involucrades.

Per tal de garantir una bona gestió dels recursos és important entendre les possibilitats i les limitacions existents en la mobilització i captació de fons, les garanties per mesurar la sostenibilitat i les eines per al seguiment i l'avaluació. Considerar aquestes qüestions permet als ajuntaments establir col·laboracions públic-privades per a una implementació efectiva de programes d'acollida per a persones amb necessitat de protecció internacional a través de la via de patrocini.

a. Mobilització i captació de fons

Després de completar una anàlisi inicial dels diversos actors i els seus rols en el context local i supramunicipal, un pas essencial consisteix en la creació d'aliances estratègiques amb aquelles parts que poden contribuir no només al desplegament de les accions del programa per a l'acompanyament a les persones usuàries, però també en el procés de captació de noves parts col·laboradores i fonts de recursos financers. Per tal de promoure models sostenibles econòmicament, s'ha d'entendre que un procés col·laboratiu és clau per transformar les finances municipals.

De les experiències observades en el marc del projecte COMET destaca positivament la participació de les entitats confessionals, les empreses, les federacions o clubs d'esport, les institucions educatives i la societat civil per formar el grup motor d'implementació dels programes.

Les **entitats confessionals**, que incorporen en les seves missions i valors, entre d'altres, la justícia, la solidaritat i l'objectiu de servir a les persones en situació de vulnerabilitat pel desenvolupament humà i la seva inclusió social, tenen capacitat per alinear els seus objectius amb les obligacions internacionals vers la protecció de persones desplaçades forçosament i, per tant, destinar recursos propis al seu acompanyament, incloent-hi l'accés a vies segures des dels països de primera acollida, on sovint ja compten amb equips o comunitats que poden facilitar la feina d'identificació, selecció i trasllat. Conseqüentment, la participació de comunitats

confessionals no es limita al suport econòmic per al desenvolupament de les accions, sinó que pot proporcionar recursos materials i capital humà, optimitzant, de tal manera, els fons disponibles per a les fases dels programes de patrocini. La participació de les entitats confessionals pot generar inquietuds des de la perspectiva municipalista, sobre tot quant a la neutralitat i la percepció pública d'aquesta col·laboració. Aquesta, doncs, ha d'estar definida clarament en acords, en els quals s'especifica els objectius i les limitacions del seu rol, assegurant una estratègia inclusiva i una participació neutral que respecti la diversitat.

La mobilització de **federacions o clubs esportius locals** pot també ser una estratègia per a la captació de fons i recursos per a la implementació de la via de patrocini. La seva base de socis i la capacitat de divulgació a través de les seves plataformes pot permetre una sensibilització i mobilització d'un públic divers. Aprofitant les instal·lacions del propi club o federació, es poden portar a terme activitats i campanyes per a la captació de fons amb objectius específics, involucrant a les persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat perquè aquestes accions siguin inclusives i interseccionals.

Tant en el cas de clubs esportius com en el cas del sector privat en general, la responsabilitat social corporativa juga un rol important per motivar la participació, ja que, a través d'aquesta, poden reforçar la seva imatge com a actors compromesos amb els drets humans, el desenvolupament i la inclusió de les comunitats afectades. Els governs municipals poden reforçar les aliances público-privades a través de la participació d'**empreses locals** en el disseny dels programes de patrocini, no només amb l'objectiu de donar suport financer, sinó també per acompanyar a les persones usuàries en el seu itinerari de capacitació i d'inserció laboral, el desenvolupament de campanyes de sensibilització a través de les xarxes empresarials existents i l'accés als serveis que ofereixen. Involucrar a les empreses pot suposar reptes, però els ajuntaments poden valorar la possibilitat d'introduir incentius, fiscals o d'altres, i conscienciar-les sobre l'impacte positiu en el desenvolupament econòmic i social que poden generar. Més enllà de les empreses locals és interessant també avaluar les possibilitats de finançament per part de **bancs de desenvolupament** o altres fonts innovadores, que poden oferir finançament directe i més flexible per a les accions relacionades amb la implementació de la via de patrocini.

Així mateix es destaca l'oportunitat de captar fons a través de la participació en **convocatòries de finançament europeu o internacional**. Les oportunitats brindades pel Fons d'Asil, Migració i Integració (FAMI) de la UE, el Fons Social Europeu Plus (FSE+), l'Erasmus+, el Programa Ciutadans, Igualtat, Drets i Valors (CERV), o el *Global Cities Fund for Migrants and Refugees* (GCF), entre d'altres, poden no només proporcionar recursos específics relacionats amb l'acollida i l'acompanyament a través de la via de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional, sinó que també ofereixen suport tècnic i, a través la participació en consorcis, l'oportunitat d'intercanviar experiències, aprenentatge i capacitació en habilitats que són clau per a la gestió exitosa dels programes. Cal destacar que la participació en convocatòries europees requereix també una identificació clara de quines són les mancances del model que s'implementa i les despeses que es poden finançar, definint molt bé les activitats que es portaran a terme i els recursos que són necessaris.

b. Sostenibilitat

La participació municipal en vies de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional no ha de ser vista com un projecte amb data de caducitat, però com una aposta a llarg termini que promogui i garanteixi l'accés al dret d'asil a les comunitats desplaçades

forçosament. Una planificació estratègica i la institucionalització de les accions, convertint-les en polítiques públiques que permeten la implementació d'aquests programes, és clau per garantir la seva sostenibilitat.

La viabilitat d'aquesta política pública parteix de la participació activa i efectiva de totes les parts, incloent les esmentades anteriorment. Aquesta col·laboració potencia la corresponsabilitat, la confiança i la capacitat d'adaptació de les parts involucrades. Els equips de col·laboració que es formin per portar a terme les accions han de ser multidisciplinaris i actuar des de la perspectiva interseccional. Formar als membres d'aquests grups de treball perquè puguin capacitar a nous col·laboradors permet engegar un sistema sostenible que redueix les despeses i el desgast de les parts interlocutores. I fomentar la seva participació a través del reconeixement i incentius pot oferir la possibilitat de desplegar programes a llarg termini.

Aquesta estabilitat necessària també es pot desenvolupar a través de la descentralització fiscal, promovent convocatòries locals que siguin plurianuals, i a través del disseny de models i mecanismes de cofinançament entre l'àmbit públic, privat i comunitari. Des de l'administració pública local també es pot oferir acompanyament tècnic als altres actors involucrats en el desplegament de la via de patrocini, adaptant aquest suport al rol que desenvolupa cada actor. És imprescindible que aquests mecanismes tinguin a la societat civil i a les persones usuàries en el centre, perquè la detecció de necessitats i capacitats sigui real. Això permet també dissenyar campanyes de captació i sensibilització comunitària més efectives, assegurant que les experiències viscudes siguin compartides des del respecte, la comprensió i el compromís de totes les parts.

Un dels principals reptes detectats en les experiències de vies de patrocini a nivell europeu és el de l'accés i manteniment d'un habitatge a llarg termini, que pot posar en risc la continuïtat dels programes. En determinats contextos locals, les administracions municipals poden tenir competències per promoure polítiques inclusives d'accés a l'habitatge o capacitat per intermediar entre les parts arrendadores o agències immobiliàries i les parts arrendatàries per crear incentius específics i innovadors, en col·laboració amb la resta de aliats, per garantir habitatges dignes, estables i assequibles.

Per últim, la sostenibilitat pot fomentar-se també a través de la centralització dels recursos i serveis socials, legals, administratius, formatius i de salut en un únic espai, seguint la idea de finestreta única, que permet compartir recursos, despeses i optimitzar els processos d'identificació de necessitats, capacitats i resolucions necessària.

c. Seguiment i avaluació

Incloure mecanismes de seguiment i avaluació en el disseny i la implementació de programes d'acollida a través de la via de patrocini és imprescindible per garantir la transparència, l'eficiència i la rendició de comptes. Convertir la promoció de vies segures i acollides dignes en una política pública municipal requereix que els ajuntaments estandarditzin els processos i incloguin mecanismes d'adaptació per fer front a desviacions en les accions o l'impacte i la gestió correcta dels recursos. És, per tant, necessari que l'administració pública, en col·laboració amb els altres actors que codissenyen i codesenvolupen els programes, identifiqui les variables i els indicadors claus per a mesurar el progrés cap als objectius i els resultats aconseguits.

La gestió eficient dels programes de patrocini ha de garantir espais segurs i inclusius per proporcionar informació actualitzada, identificar riscos, i consensuar estratègies de mitigació i adaptació. Aquests espais han de ser també accessibles, facilitant la participació significativa de totes les parts, sobretot la de les persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat, a través d'eines digitals i serveis d'interpretació. L'enfocament col·laboratiu en aquest context permet extreure aprenentatges i generar millores en el model implementat que pot, posteriorment, ser replicat en altres espais.

5. Guia integral per a la implementació d'una via de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional des dels governs municipals

Aquest apartat vol oferir un resum pràctic de les accions necessàries perquè els governs municipals, com a actors clau en els processos d'inclusió de persones migrades i refugiades a nivell local, puguin participar de manera efectiva en el disseny i la implementació de programes d'acollida a través de vies de patrocini per a persones desplaçades forçosament. Aquesta guia ofereix passos concrets per a la seva execució, incorporant l'enfocament de la interseccionalitat i la col·laboració entre diferents actors.

a. Requisits normatius

Un ens local que tingui interès en impulsar una iniciativa per implementar una via complementària com la del patrocini, ha de tenir en compte el marc competencial en el qual es desenvolupa. Per exemple, en el cas de l'Estat espanyol, s'ha de considerar la seva singularitat en el tractament de les vies complementàries així com les competències i funcions que té el Govern Autòmic de Catalunya¹⁴.

Com s'ha mencionat anteriorment, el patrocini comunitari, entès com a via complementària, hauria de representar un esforç addicional als compromisos de reassentament, que en el cas d'Espanya estan recollits en el PNR¹⁵, que es regeix pel protocol d'actuació elaborat de manera consensuada entre els ministeris d'Afers Exteriors, Unió Europea i Cooperació, d'Interior i el MISSM, amb la col·laboració de l'ACNUR i l'OIM. Aquest protocol estableix i defineix els criteris de selecció de les persones a reassentar, el reconeixement de la protecció internacional, els trasllats a Espanya i el desenvolupament del programa d'acollida per a persones refugiades a càrrec del MISSM. No obstant, les iniciatives complementàries liderades per municipis i Comunitats Autònomes, com Navarra, el País Basc o la proposta de desplegament del projecte COMET a Catalunya, s'han inscrit en el marc del PNR. Aquesta circumstància limita l'addicionalitat de la via i fa indispensable una interlocució amb el govern central.

Pel que fa a Catalunya, tot i no tenir competències plenes en l'àmbit d'asil i refugi, exerceix un paper rellevant en l'acollida i inclusió de les persones refugiades, especialment pel que fa a l'accés als serveis socials. Per altra banda, disposa d'un instrument, tot i que ara ja obsolet, com és el Pla de Protecció Internacional de Catalunya (PPIC) aprovat pel Govern de la Generalitat al gener de 2014¹⁶, com a document estratègic on ja s'apuntava la intenció i compromís del Govern

¹⁴ La informació proporcionada es basa en el marc normatiu vigent al desembre 2024.

¹⁵ D'acord amb la *Ley 12/2009, de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria. Disposición Adicional Primera. Reasentamiento. Jefatura de Estado*. «BOE» núm. 263, de 31/10/2009.

¹⁶ Pla de protecció internacional a Catalunya. Direcció General per a la Immigració. Departament de Benestar Social i Família. Generalitat de Catalunya, 2015.

de Catalunya en diversos aspectes com “canalitzar iniciatives per millorar el règim jurídic de la protecció internacional i de l’apatrídia; formar la societat en general i, més concretament, diferents actors socials, inclosos els empleats públics i informar-los del Pla; aportar recursos i finançament per a l’acollida; col·laborar amb l’Estat en l’acollida de persones reasentades i desplaçades a la força”. Específicament sobre el reasentament es comprometia en el punt 4 del document a “dur a terme les gestions institucionals i polítiques necessàries davant l’Estat, per ser consultada, prèviament a la seva adopció, en els acords dels consells de ministres que concreten el contingent anual de persones reasentades” i “col·laborar amb l’Estat en l’acollida de persones reasentades, mitjançant la distribució i acollida a Catalunya d’una part proporcional del contingent de persones reasentades, contingent que s’aprova cada any mitjançant els esmentats acords del consell de ministres; la col·laboració s’ha de procurar expressar mitjançant convenis de col·laboració”. El document també preveu que el govern de la Generalitat planifiqui l’acollida d’emergència en situacions d’afluència massiva en col·laboració amb departaments competents en serveis socials, ONG especialitzades en protecció internacional i acollida, organismes internacionals i ens locals, contribuint així a l’esforç de la comunitat internacional en matèria de protecció i solidaritat. Aquest Pla de 2015 ja contemplava elements essencials com la necessitat de coordinació intergovernamental i amb altres actors no governamentals, que es subratllen en aquesta guia.

A més, iniciatives aprovades al Parlament, com la Resolució 797/XI¹⁷ sobre el suport a les vies segures d’accés al dret d’asil i l’exercici del dret a la llibertat de circulació, reforcen la necessitat d’avançar en aquesta direcció, en la línia del que tenia per objectiu el projecte COMET. La Resolució menciona explícitament la necessitat de cooperar amb els ens locals i d’explorar figures com el reasentament per tal d’acollir a menors sense referents familiars sol·licitants de protecció Internacional.

Per altre banda, a la DGMR de l’actual Conselleria de Drets Socials li corresponen les funcions de coordinació amb la UE i altres organismes internacionals que promouen els drets humans de les persones migrades, de promoció de la planificació estratègica i implementació de les polítiques de migracions i refugi i de col·laboració amb les administracions municipals per garantir una actuació eficaç en matèria d’acollida i acompanyament a les persones desplaçades¹⁸. El CAPR, organisme adscrit a aquesta Direcció General, que es defineix com un òrgan assessor sobre les polítiques i accions d’acollida, promou un espai de coordinació entre les administracions i les entitats socials, i estableix mecanismes d’harmonització i seguiment de l’execució dels plans d’acollida.

Per tant, un municipi català que vulgui pilotar un projecte de patrocini comunitari públic-privat, a nivell institucional primer haurà generar espais de coordinació, treball i presentació de propostes al CAPR i, a través d’aquest, amb la DGMR. Un aspecte rellevant serà consensuar amb la mateixa DGMR qui serà el seu rol en l’acompanyament tècnic i en la vertebració d’espais conjunts de coordinació i treball on s’incorporin altres actors clau. En el marc actual, seria la DGMR que es coordinaria amb la DGGAPIT del MISSM, per tal d’arribar a un acord per incloure el projecte en el marc del PNR o com un esforç addicional al del reasentament.

¹⁷ Resolució 797/XI del Parlament de Catalunya, sobre el suport a les vies legals i segures d’accés al dret d’asil i sobre l’exercici del dret a la llibertat de circulació, adoptada al Ple del Parlament, sessió 40, 27.07.2017, DSPC-P 77, publicada al BOPC 487.

¹⁸ DECRET 320/2024, de 17 de setembre, de reestructuració del Departament de Drets Socials i Inclusió.

Una vegada s'hagi superat el procés de negociació política, sigui de forma bilateral entre el Govern de Catalunya i el Govern de l'Estat espanyol o en el marc dels espais de coordinació amb les Comunitats Autònomes, es signaria un conveni o un memoràndum d'entesa entre la de la SEM del MISSM, la DGMR del Govern de Catalunya, una organització no governamental, com a titular de l'acord de patrocini, l'administració local del territori on es realitzarà la implementació de la via i, si escau, altres ens supramunicipals. Normalment, en aquests acord hi participa també l'ACNUR o altres organismes internacionals competents. Un acord on es faran explícits tots els compromisos de manera detallada per part de totes les parts involucrades i es detallaran el rols de tots els actors així com els terminis, perfils i cronograma del projecte.

b. Passos pel disseny i desenvolupament de programes

1. Identificació de possibles parts col·laboradores

El primer pas per garantir un enfocament col·laboratiu i interseccional en el disseny i la implementació de la via de patrocini des del municipalisme ha de partir de la identificació de possibles parts col·laboradores a nivell local. Realitzar un mapeig d'entitats socials, organitzacions de base comunitària, empreses locals, institucions educatives i els diferents departaments administratius pot proveir al departament, que de manera proactiva engega aquesta iniciativa, amb la informació i els contactes clau per seguir amb els passos següents.

2. Diagnòstic

El segon pas ha d'incloure una anàlisi del context municipal per poder identificar les necessitats, així com les capacitats locals. Aquest diagnòstic s'ha de fer de manera col·laborativa, com, per exemple, a través de consultes comunitàries i a través de l'aplicació de models d'anàlisi utilitzats per avaluar les debilitats internes i externes, així com les fortaleces i les oportunitats. Aquesta anàlisi servirà també per al desenvolupament d'estratègies de mitigació i adaptació.

3. Co-disseny del model de patrocini

Després de realitzar el mapeig i identificar les possibles parts col·laboradores s'ha de crear una taula de treball per codissenyar el model de patrocini que es vol implementar al municipi. En el marc d'aquesta guia sempre es recomana apostar per un model de patrocini públic-privat que inclogui una participació activa de les autoritats locals. La decisió sobre el model definirà les responsabilitats que portaran a terme cadascuna de les parts involucrades. Així mateix, aquest model haurà d'incorporar protocols d'operació per a cadascuna de les etapes del procés d'implementació. S'hi abordarà també una proposta de plans personalitzats per a l'acompanyament de les persones usuàries del programa.

4. Formalització de la col·laboració

Posteriorment a la identificar les parts col·laboradores i decidir sobre el model de la via de patrocini, cal institucionalitzar el grup de treball intersectorial i interinstitucional que durà a terme la gestió del programa. Aquesta formalització es pot donar en format acord o conveni entre les parts implicades, que haurà d'incloure una proposta de l'estructura organitzativa i delimitar les funcions i les activitats a realitzar per cadascuna de les parts involucrades. És crucial que aquesta estructura parteixi del principi de participació significativa de persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat i, per tant, incorpori la seva representació de tal

manera que puguin contribuir no només a les converses, però també a la planificació d'activitats i la presa de decisions en totes les fases del programa.

5. Calendarització de les fases i activitats previstes

Després de formalitzar l'acord de col·laboració és important establir un calendari clar per poder dur a terme les accions previstes al model codissenyat. Aquest calendari ha d'incloure les diferents fases del projecte, el seu temps d'execució estimat, la data límit d'implementació de les activitats relacionades amb cada fase, la descripció de les activitats que es duran a terme i els indicadors per mesurar el seu èxit, la persona o l'entitat responsable de l'execució i/o supervisió del programa i els productes de les activitats esmentades. Com es tracta de models col·laboratius que involucren diversos actors, és important que els ajuntaments siguin conscients de les possibles limitacions en l'accés a la informació que poden tenir algunes parts i per tant han de facilitar eines que possibilitin la gestió de les tasques i l'accés a la informació de manera accessible i respectuosa.

6. Planificació financera

Similarment a la planificació respecte a les fases i activitats, és imprescindible que es faci una previsió detallada dels recursos financers necessaris per a cada acció, decidir quines fonts s'utilitzaran i com es distribuiran. A través d'aquesta preparació també s'han de poder identificar els possibles reptes o mancances per tal de dissenyar accions específiques de captació de fons. En aquest sentit, és important, en la identificació de possibles col·laboradors, connectar amb aquells que tenen capacitat d'oferir suport financer i assistència tècnica per a la correcta gestió dels fons i la seva justificació. L'enfortiment de les capacitats tècniques i financeres municipals permetrà implementar pràctiques més sòlides i millorar la qualitat dels serveis oferts.

7. Implementació

La part d'implementació dels projectes de patrocini incorpora totes les fases previstes, des de la mobilització de les comunitats d'acollida, passant per la identificació i selecció de les persones usuàries de la via¹⁹, l'aparellament amb els municipis d'acollida²⁰, tenint en compte diversos factors per a la maximització de les seves oportunitats, l'orientació prèvia²¹, el trasllat, l'accés a l'habitatge, les activitats de contextualització i orientació posterior a l'arribada²², tant per a les persones usuàries com pels grups d'acompanyament diversos, el suport administratiu, l'elaboració conjunta dels objectius dels plans d'inclusió social i laboral individualitzats, l'acompanyament en l'accés als diferents serveis, xarxes i accions planificades, com

¹⁹ Per a més informació sobre l'avaluació de persones candidates a les vies implementades en el marc del projecte COMET, vegeu el document *Checklist of Key Factors for Candidate Assessment*. COMET, 2023.

²⁰ Per a més informació sobre el procés d'aparellament vegeu la fitxa tècnica elaborada en el marc del projecte COMET: Cortinovis, Roberto. Enfocaments d'aparellament per a programes de patrocini i de vies complementàries per a persones refugiades i altres amb necessitat de protecció internacional. Migration Policy Institute Europe, 2024.

²¹ Per a més informació sobre l'enfocament integral per a la identificació, aparellament i activitats d'orientació prèvies a l'arribada de persones usuàries de les vies segures implementades en el marc del projecte COMET, vegeu els documents *Pre-Departure Framework*. COMET, 2023, i *Checklist of Existing Pre-Departure Activities*. COMET, 2023.

²² Per a més informació sobre activitats comunes posteriors a l'arribada de les persones usuàries de les vies implementades en el marc del projecte COMET, vegeu els documents *Post-Arrival Framework*. COMET, 2023, i *Checklist of Existing Post-Arrival Measures*. COMET, 2023.

l'aprenentatge de l'idioma o el suport psicosocial, el seguiment dels processos, la planificació de la seva transició fora del programa²³, activitats de sensibilització i interculturals i comunicació de resultats. Es recomana poder elaborar un llistat de verificació o *checklist* amb totes les accions a portar a terme, consensuades pel grup de treball en la fase de planificació, per tal d'assegurar que s'organitzen de manera efectiva totes les activitats relacionades i poder fer-ne seguiment.

En aquest context d'implementació, els plans de treball individualitzats per a les persones amb necessitat de protecció internacional acollides són una eina clau per planificar, registrar, fer seguiment i avaluar les accions del programa amb l'objectiu de fomentar la seva autonomia durant la seva estada en el marc del projecte. El pla s'ha de construir conjuntament entre la persona usuària i l'equip professional de referència, basant-se en una exploració diagnòstica i revisions periòdiques, amb objectius realistes, flexibles i mesurables. Aquests plans de treball han d'incorporar una avaluació participativa que contempli el reconeixement dels avenços assolits, així com la perspectiva de gènere, la interseccionalitat i la perspectiva de drets humans, per abordar de manera efectiva àmbits de treball formatiu, laboral, sociofamiliar, comunitari, l'habitatge i la salut.

8. Avaluació

Les accions previstes durant la implementació dels programes de vies de patrocini, han d'estar incorporades a la calendarització de fases i activitats, i han d'assegurar que compten amb mecanismes de seguiment, retroalimentació i avaluació per detectar dificultats i abordar-les de manera conjunta i eficient. S'han d'incloure, per tant, sessions regulars amb totes les parts, en les quals es revisi el progrés en base als indicadors acordats, s'extreguin els aprenentatges i es deliberin les estratègies de mitigació o ajustament en els casos necessaris. En el marc del projecte COMET s'ha elaborat una fitxa tècnica específica per aclarir els aspectes clau del seguiment i avaluació de vies de patrocini i complementàries per a persones refugiades i altres amb necessitat de protecció internacional²⁴.

c. Incorporació de la interseccionalitat, i la perspectiva de gènere

Les situacions, experiències i necessitats de les persones desplaçades forçosament són diverses i estan influenciades per múltiples factors com l'edat, el gènere, la pertinença a una determinada minoria ètnica o estatus socioeconòmic, l'orientació sexual o identitat de gènere, la religió o altres aspectes. Les discriminacions poden ser múltiples i superposades, provocant un impacte en el desenvolupament i el procés d'inclusió de les persones. Per tal de que les polítiques de promoció de vies de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional siguin realment inclusives i equitatives, els governs municipals, en la seva col·laboració amb altres actors, han de ser capaços d'abordar aquesta diversitat i les possibles desigualtats resultants des d'un enfocament interseccional i de gènere. Aquesta estratègia permet que la participació dels ajuntaments en el marc d'aquests programes sigui transformadora quant al desenvolupament de solucions, per tal de que estiguin efectivament contextualitzades en les múltiples vulnerabilitats a les que es veuen exposades les persones

²³ Per a més informació sobre el procés de transició fora dels programes de patrocini, vegeu Zanzuchi, Maria Belén. *Supporting Self-Sufficiency: Considerations for Refugees' Transition out of Sponsorship and Complementary Pathways Programmes*. Migration Policy Institute Europe, 2024.

²⁴ Zanzuchi, María Belén. Fitxa tècnica. Seguiment i avaluació de vies de patrocini i complementàries per a persones refugiades i altres amb necessitat de protecció internacional. Migration Policy Institute Europe, 2024.

usuàries. En aquest sentit, es reforça també el rol del municipalisme en la promoció de la solidaritat internacional, la justícia social i la promoció dels drets humans i el dret a l'asil en particular, contribuint a la creació de societats més acollidores, tolerants i cohesionades.

Amb la finalitat de que les polítiques públiques desenvolupades siguin innovadores, inclusives i justes, és imprescindible que s'incorpori la perspectiva interseccional i de gènere a través de, com a mínim, tres accions:

1) Diagnòstic

Realitzar un estudi de la comunitat desplaçada forçosament amb la qual es pretén treballar en el marc de la via de patrocini, per identificar necessitats específiques, establir prioritats per mobilitzar els recursos necessaris i desenvolupar el pla d'acompanyament. El mapeig dels potencials grups de persones usuàries pot incloure dones, persones amb discapacitat, menors sense referents familiars, persones grans, col·lectiu LGBTIQ+ i altres en situació de vulnerabilitat, permetent que l'accés a la via segura promoguda sigui en base al principi d'igualtat.

2) Identificació i mobilització de recursos locals

A través del diagnòstic inicial es vol entendre quins grups es troben en situació de vulnerabilitat i quines son les respostes i solucions que es poden proporcionar des del propi municipi, tant per part del govern local directament, com en col·laboració amb altres actors. És important entendre quins recursos ja existeixen per abordar les necessitats específiques i possibles barreres i quins serveis manquen o poden suposar limitacions en l'accés a determinats grups, per tal de desenvolupar una estratègia que sigui respectuosa amb la diversitat existent i efectiva en les respostes que ofereix.

En aquest sentit, es recomana identificar i fer ús d'eines ja elaborades, com pot ser el document de "Reflexions i propostes per a la incorporació de la perspectiva feminista interseccional a l'acollida a Catalunya" d'Almena Cooperativa Feminista²⁵, que proporciona recursos per a societat civil, entitats i professionals de l'àmbit de l'acompanyament a persones migrades i desplaçades forçosament, basats en l'experiència de *Formación y Capacitación* (FOCA) a la frontera Mèxic-Guatemala.

3) Planificació de les accions

En base al diagnòstic i la identificació dels recursos disponibles, el tercer punt seria la planificació de les accions concretes que es proposa portar a terme durant el període d'execució del projecte. Per cada col·lectiu i cada necessitat detectada s'han d'incloure propostes d'activitats concretes, per no només facilitar un procés d'inclusió social efectiu, sinó també optimitzar els recursos que es destinen, els serveis que s'utilitzen, garantir la participació en espais segurs i reduir els riscos de discriminació i exclusió existents.

²⁵ Amanda Alexanian Meacci i Maritza Sore Galleguillos. Reflexions i propostes per a la incorporació de la perspectiva feminista interseccional a l'acollida a Catalunya. Almena Cooperativa Feminista, Abril 2023.

d. Formació i capacitació a través de la cooperació tècnica municipal

A l'hora de portar a terme les accions pel disseny i implementació de la via de patrocini per a persones amb necessitat de protecció internacional des del municipalisme, és fonamental incorporar com a part de l'estructura la cooperació tècnica municipal. Fomentar l'intercanvi de coneixements, bones pràctiques, lliçons apreses i reptes entre municipis proporciona eines claus per a la capacitació dels governs locals i les altres parts col·laboradores perquè els projectes siguin més efectius i sostenibles.

Destinar recursos a la creació d'espais i a la participació en xarxes d'intercanvi és una aposta a llarg termini que permetrà optimitzar els programes implementats i millorar en la resposta a les necessitats de les comunitats desplaçades forçosament acollides als municipis. D'aquesta manera, la cooperació tècnica municipal pot esdevenir una estratègia per desenvolupar models de governança local i participativa que donin espai per institucionalitzar la promoció de vies segures.

La cooperació tècnica municipal ofereix al personal dels diversos departaments involucrats en la implementació de la via de patrocini adquirir capacitats necessàries per dissenyar polítiques inclusives i interseccionals, gestionar projectes de qualitat, optimitzar els tràmits burocràtic existents, millorar la comunicació intercultural i portar a terme activitats de sensibilització i incidència amb un enfocament integral, que donin resposta a les necessitats de formació, inserció laboral, accés a l'habitatge, benestar emocional i de participació social, cultural i política.

Així, la capacitació dels tècnics ha de cobrir la diversitat de temàtiques relacionades i rellevants per a la participació en vies de patrocini. Això implica no només incloure formació específica relacionada amb el perfil de les persones usuàries i en matèria de marcs legals per a la protecció internacional i accés a drets humans, sinó també en interseccionalitat, resolució de conflictes, gestió d'expectatives²⁶, creació de protocols d'actuació, comunicació i mediació intercultural, suport emocional, acompanyament social i laboral, participació significativa de persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat, gestió eficient de recursos financers i disseny de campanyes de sensibilització, entre d'altres. A través de l'intercanvi d'informació, experiències i capacitats entre municipis es generen sinèrgies que poden ser útils per fer front als reptes comuns, trobar estratègies conjuntes de resposta, optimitzar l'ús de recursos existents, reduir duplicitats en esforços i promoure iniciatives conjuntes d'incidència social i política.

e. Creació i participació en xarxes de col·laboració intersectorial

Per tal de que la cooperació tècnica municipal, descrita en l'apartat anterior, sigui efectiva, s'ha de considerar que l'intercanvi no pot limitar-se només a altres governs municipals, ni tampoc al mateix context geogràfic o a la mateixa tipologia d'actor. Això vol dir que també s'han de promoure espais d'intercanvi i coordinació interinstitucionals i intersectorials. Els espais de diàleg i treball creats amb l'enfocament de múltiples parts interessades són útils per abordar de manera integral les necessitats que es poden presentar en el desenvolupament de programes

²⁶ Per a més informació sobre la gestió d'expectatives vegeu la fitxa tècnica elaborada en el marc del projecte COMET: Cortinovis, Roberto. Gestió de les expectatives de les persones refugiades i altres amb necessitat de protecció internacional en programes de patrocini i de vies complementàries. Migration Policy Institute Europe, 2024.

de patrocini. Això permet promocionar el model de governança compartida que reforça la solidaritat i cohesió social.

La creació de xarxes i grups de treball a nivell local com un dels primers passos en el disseny i implementació de vies de patrocini és el punt de partida per promoure aliances multisectorials que incloguin autoritats municipals, estatals i regionals, sector privat, institucions educatives, organitzacions confessionals, de base comunitària i formades per persones amb experiència viscuda de desplaçament forçat. Però també és important escalar la participació d'aquests grups de treball locals a xarxes internacionals, a través de les quals es poden potenciar els recursos desenvolupats i accedir a noves oportunitats de finançament i capacitació. La participació en aquestes xarxes regionals o internacionals pot donar-se en base a l'objectiu general de promoció de vies segures com la del patrocini, o per àrees temàtiques identificades com a rellevants en el procés de disseny dels programes i acompanyament per a la inclusió de les persones. És important, en relació a aquest propòsit, realitzar un diagnòstic inicial de les xarxes existents, com, per exemple, *Moving Cities*, *Eurocities*, *Share Network* o ALDA i fer una valoració de les oportunitats i les capacitats del grup de treball per complir amb les obligacions corresponents, abans de sol·licitar la participació en l'associació o xarxa en qüestió.

6. Conclusions

Aquesta guia pràctica ofereix un recurs valuós per a la mobilització d'ajuntaments i altres actors locals en el disseny i implementació de vies segures, específicament de programes de patrocini per a persones refugiades. Es divideix en dos parts principals, la primera on es fa un repàs al marc conceptual i metodològic i una segona, més enfocada a oferir orientació pràctica. La guia aborda àrees fonamentals com la identificació d'actors clau, la gestió de recursos, els requisits normatius i la importància de la incorporació de la perspectiva de gènere i la interseccionalitat. Així mateix, assenyalava bones pràctiques compartides que demostren el valor de la col·laboració multinivell de diferents administracions i la implicació activa de la societat civil, les ONG, el sector privat i les persones desplaçades forçosament.

En el marc del projecte COMET, i tal i com es pot veure amb més detall a l'informe *Recomanacions pel disseny i la implementació de vies segures des del municipalisme*, es posa de manifest que els municipis han esdevingut actors imprescindibles en l'escenari global, gràcies a la seva capacitat d'incidir directament en les necessitats locals, alhora que afronten reptes globals com és la gestió de les migracions i el refugi des de la vessant d'acollida i inclusió. Un dels principals objectius de la guia ha estat el de visibilitzar com des del municipalisme compromès es té l'oportunitat de liderar un canvi estructural en la manera com s'aborda el desplaçament forçat des d'una doble dimensió: una resposta des del territori i polítiques d'acollida innovadores i des de la dimensió exterior, liderant iniciatives innovadores i vinculades a les polítiques de cooperació al desenvolupament i l'acció humanitària en els països d'origen, trànsit i primera acollida. D'aquesta manera, s'emplaça als governs locals a convertir-se en actors proactius en la implementació de vies segures ja que liderar aquestes iniciatives no només reforça la cohesió social i les polítiques d'acollida, sinó que també contribueixen a promoure els drets humans i la solidaritat internacional des d'una perspectiva global-local.

D'altra banda, els municipis, gràcies a la seva proximitat amb les comunitats locals, estan en una posició privilegiada per adaptar les polítiques i programes a les necessitats específiques dels seus territoris. Aquesta capacitat d'adaptació els permet dissenyar models d'acollida descentralitzats, adaptats i sostenibles, que s'allunyen dels models estandarditzats i/o centralistes. Tal i com s'ha

vist, els programes de patrocini també contribueixen a millorar les capacitats institucionals per gestionar recursos i desenvolupar polítiques públiques més inclusives. En aquest sentit, els municipis esdevenen interlocutors clau davant institucions autonòmiques, estatals i europees, fet que els situa en una posició de poder tou summament rellevant en el marc de sistemes cada vegada més descentralitzats de competències. Per altre banda, aquest tipus de via segura té unes grans potencialitats en relació a la inclusió social, laboral i educativa de les persones refugiades. La participació activa de la societat civil a través de grups de suport possibiliten un enxarxament social i comunitari molt beneficiós tan per les persones refugiades com per la societat d'acollida, afavorint el coneixement i enriquiment mutu.

Com s'ha mencionat en la guia, des del municipalisme, és fonamental incorporar la cooperació tècnica municipal per tal d'afavorir l'intercanvi de coneixements, bones pràctiques, lliçons apreses i reptes entre municipis perquè proporciona eines claus per a la capacitat dels governs locals i les altres parts col·laboradores amb l'objectiu que els projectes siguin més efectius i sostenibles.

No obstant, liderar aquests processos també implica afrontar reptes importants, com ara la manca de recursos inicials, la necessitat de coordinar-se entre actors diversos que a vegades tenen diferents objectius o la capacitat de treballar al mateix temps, o dificultats vinculades a les traves burocràtiques que poden sorgir, com en l'exemple d'implementació del projecte COMET a Catalunya. Malgrat això, aquests desafiaments poden superar-se mitjançant una planificació estratègica, la formació d'aliances i la coordinació i participació activa de tots els actors implicats des de fases preliminars del projecte a través de la institucionalització d'espais de coordinació i intercanvi.

En segon lloc, però igualment rellevant, la guia ha tingut per objectiu encoratjar als municipis a liderar iniciatives d'implementació de vies segures. Per aquesta raó s'ha dissenyat una part més pràctica que permeti identificar de manera àgil quins són els actors més rellevants i quins passos s'han de seguir alhora de vertebrar una iniciativa d'aquestes característiques per part d'una administració pública local. S'ha volgut insistir en la idea de que l'enfocament municipalista, basat en la proximitat, la col·laboració i la participació activa de la ciutadania, permet dibuixar altres escenaris i impulsar iniciatives que posin els drets humans de les persones migrades i refugiades al centre, en un moment de replegament i viratge cap a postures conservadores per part d'altres instàncies governamentals. Amb l'enfocament pràctic de la guia s'han volgut traduir els principis teòrics de l'inici en accions concretes, oferint una eina operativa per als municipis. Aquesta dimensió pràctica facilita la implementació de programes mitjançant indicacions clares sobre aspectes fonamentals com la planificació, la gestió de recursos i el seguiment de les accions. Aprofitar el potencial transformador del municipalisme és, doncs, essencial per promocionar i potenciar la implementació de vies segures sostenibles, basades en la col·laboració, l'intercanvi de bones pràctiques.

Així mateix, s'ha volgut projectar una mirada de futur destacant la importància de la gestió eficient dels recursos, la incorporació de la perspectiva de gènere, la interseccionalitat i la capacitat dels actors locals, posant de manifest la necessitat d'establir mecanismes de coordinació interinstitucional que permetin optimitzar els recursos disponibles i afrontar els desafiaments estructurals identificats, com l'accés a l'habitatge i la inserció laboral a mitjà i llarg termini. En aquest sentit, no s'ha volgut només identificar bones pràctiques, sinó que també s'han fet propostes de recomanacions concretes adaptables a diferents contextos territorials amb la voluntat que els consistoris aprofitin la seva capacitat d'adaptació i proximitat per desenvolupar models de vies complementàries sostenibles, replicables i ajustades a les

necessitats específiques de les seves comunitats. Així doncs, s'espera que a través d'aquesta guia es contribueixi a enfortir la governança local, facilitant la informació necessària per implementar de manera efectiva una via segura, especialment a través de la figura del patrocini comunitari per tots els municipis interessats.

7. Referències

Associació de Micropobles de Catalunya. Oportunitat500: Informe final del projecte de suport a la integració de persones refugiades i migrades en micropobles. Barcelona: Associació de Micropobles de Catalunya, 2024.

Auzolana II: Experiència pilot de patrocini comunitari. Vitoria-Gasteiz: Eusko Jaurlaritza / Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, 2021.

Boza, D. (2024). Informe de bones pràctiques en matèria de reassentament i corredors humanitaris. Coordinació: CCAR i CER-M. CCAR, Octubre 2024.

Boza, D. y León, P. (2024). Reassentament i vies legals i segures. Working Paper 3. Coordinador: Dr. Diego Boza. CCAR CER-M. Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. Juliol 2024.

Craig Damian Smith i Emma Ugolini. Why Matching Matters: Improving Outcomes in Refugee Sponsorship and Complementary Pathways. Migration Policy Institute Europe, Octubre 2023.

Craig Damian Smith, PhD (Pairity), Laura Celeste, PhD (Pairity), Ahmed Mohammed, PhD (Pairity), Elisa Ertl (BGP). *Re : Match – Relocation via Matching. An algorithm-based & equitable solution for refugees and welcoming municipalities. Pilot Project Interim Evaluation*. Berlin Governance Platform, Gener 2024.

ECRE (2024). Pathways to Protection: Mapping visa schemes and other practices enabling people in need of international protection to reach Europe safely. ECRE. Març de 2024.

Gerard Coll-Planas, Roser Solà-Morales, Gloria García-Romeral. Aplicació de la interseccionalitat en les polítiques i serveis d'igualtat i no discriminació: reflexions crítiques i recomanacions. Institut de Drets Humans de Catalunya, 2021.

Francesco Pasetti, Juan Ramón Jiménez García, Berta Güell Torrent. Informe Nacional para España, NIEM 2022, Sobre el Sistema de Acogida e Integración para Solicitantes y Beneficiarios de Protección Internacional. CIDOB, 2022.

Katharina Bamberg, Rossella Nicoletti, Carolina Picot, Alexandra Weerts. Cities of Welcome. Driving Integration and Equality in a Changing Europe. 6th Integrating Cities Report. Eurocities, Novembre 2024.

María Belén Zanzuchi, Nadja Dumann, Florian Tissot, Admir Skodo. *Attracting, Retaining, and Diversifying Sponsors for Refugees in Community Sponsorship Programs*. Migration Policy Institute Europe, Setembre 2003.

Municipal Finance for Migrants and Refugees: The State of Play. An Overview of the Barriers Facing City Governments and a Path Forward for Building More Inclusive Cities. Mayors Migration Council, Abril 2022

Pla de Protecció Internacional de Catalunya. Direcció General per la Immigració. Departament de benestar i Família. Catàleg de publicacions del Departament de Benestar Social i Família. Generalitat de Catalunya, 2015.

Programa SOMOS: Experiencia piloto de patrocinio comunitario en Navarra. Dirección General de Políticas Migratorias, Fundación Civil San Francisco Javier, 2022.

Samen Hier. Community sponsorship of resettled refugees in Dutch municipalities: a sustainable alternative! Evaluation pilot Samen Hier Rotterdam. Justice & Peace Netherlands, May 2022.

Seven Priorities (2023). Seven Priorities to Expand Resettlement and Safe Pathways to Europe. Publicació de diverses organitzacions humanitàries i no governamentals.

SHARE Network (2023). Policy Recommendations for enhancing Community Sponsorship Programmes in Europe: Key lessons from Share's Quality Sponsorship Network's cross-country evaluations. ICMC Europe. Juny 2023.

UNHCR (2023). Recommendations to the EU on resettlement needs, complementary pathways, key priorities for 2024. Juliol 2023.

Webinar. *Strengthening Refugee Engagement in Community Sponsorship Programs*. Migration Policy Institute Europe, Setembre 2023.